

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Predstava je završena

Teze o kraju Hladnog rata

Point Blank!

Point Blank!
Predstava je završena
Teze o kraju Hladnog rata
1972.

The Show Is Over, Point Blank, 1972; libcom.org (poslednji put
pristupljeno 17. maja 2012.)
Prevod: Zluradi Paradi, 2005.

anarhisticka-biblioteka.net

1972.

Sadržaj

I	5
II	11

na revolucionarne teorije na datu praktičnu situaciju se ne može vezati za “univerzalni” šablon. Intervencije u potencijalno radikalnim borbama moraju da analiziraju specifične karakteristike ovih situacija, kao i da ih postave u globalni kontekst; iako su deo iste opšte borbe, divlji štrajk u Americi i okupiranje fabrika u Italiji postavljaju različite taktičke preduslove. U proteklih nekoliko godina najradikalnije proleTERSke borbe bile su izolovane – da bi se te borbe uopštile potrebna je razmjena iskustva među revolucionarima/kama. Na isti način, potencijal za samoupravljanje koji se nalazi u svakoj situaciji mora biti stvarno iznjedren iz događaja, umjesto da bude nametnut izvana. Nije dovoljno prosto se pozivati na tradiciju radničkih savjeta iz prošlosti (Rusija 1905., Kronštat 1921., Španija 1936., Mađarska 1956.) – ako sadašnje mogućnosti samoupravljanja nisu istražene, takvo oslanjanje na prošlost degeneriše se u ideologiju.

Samoupravljanje za nas nije stanje koje treba da bude uspostavljeno, ideal prema kojem stvarnost treba da se upravlja. Mi samoupravljanjem nazivamo stvarni pokret koji ukida sadašnje stanje. Uslovi ovog pokreta proizlaze iz sada postojećih pretpostavki.

I

„Klasni poredak više nije sposoban da se krije prerušen u nacionalni oblik; nacionalne vlade su kao jedna protiv proletarijata.“

– Karl Marks: *Građanski rat u Francuskoj*.

Ta banalna melodrama, hladni rat, završila je svoju rekordnu trku po pozornici istorije, ostavljajući iznenađenim samo naivne. Čak i prije nego što se zavesa spustila, protagonisti su regrupisali svoje snage; neprijatelji se grle, a nacije skidaju svoje maske da bi pokazale svijetu da smo svi/e isti/e. Ono što je nekada predstavljalo veliku tragediju sada se pojavljuje kao farsa; Nikson posjećuje Peking, Kina podržava kvazi-trockističku vladu Cejlona u borbi protiv maoističkog ustanka, „vrhovni odmetnik“ Tito je nagrađen Lenjinovom nagradom. Stari neprijatelji su se pomirili: Kina i Japan, Sjeverna i Južna Koreja.

Čak i likove koji su nekada bili buntovnici sada svi poštuju; Redžis Debrej (Regis Debray) je Aljendeov čovjek za odnose sa javnošću – herojska gerila je postala socijal-demokratska. I dok su ljevičarski i desničarski analitičari naizgled zbunjeni iznenadnim obrtom događaja, treba napomenuti da je ovaj scenario bio unaprijed određen; iza ekumenskih svečanosti prepoznavamo tog iskusnog režisera, robnu ekonomiju. Iako gospodari državne moći, u banquet dvoranama ovog svijeta, jedni drugima nazdravljaju nenadmašno otrcanim frazama, jedna više zemaljska sila prosleđuje pozivnice. Ako su Kinezi naučili da sviraju nacionalnu himnu SAD, to je zbog toga što su američki biznismeni naučili da govore kineski.

Globalni mir, koji kapitalizam danas proglašava, samo je još jedna pobjeda u vječitom ratu robe koji se svuda nameće, iznad i ispod površine političke realnosti. Samo bi novinar pomislio da Kina i SAD prosto namjeravaju da razmjene ambasadore. Razrešenje nekadašnjih političkih antagonizama je samo odraz konvergencije ekonomskih interesa; ova sličnost je implicitno oduvijek bila prisutna, ali potreba naprednog kapitalizma za širenjem tržišta podudara se sa primitivnim razvojem savremene industrije (nedostatak potrošačke robe, itd.) u birokratskim državama, što stvara potrebu da takav afinitet bude i otvoreno izražen. Hladni rat je bio ideološka prevara pomoću koje su se konkurentne varijante kapitalizma mogle jedna drugoj predstaviti kao apsolutni neprijatelji; u pseudo-socijalističkim zemljama ovo je dovelo do društvenog ujedinjenja nasuprot “neprijatelju”, što je sakrilo klasnu podijeljenost u ovim društvima. Na zapadu, avet totalitarizma je bačen proleterijatu u lice kao značenje “komunizma”, što je efikasno zastrašilo radničku klasu. Ali ova šarada nije dugo služila svrsi, i mogućnost ekonomske dobiti predala ju je nepovratnoj istoriji.

Opadanje spektakularnog pseudo-konflikta između “istočnjačkog” i “zapadnjačkog” oblika kapitalizma došao je kao posebno jak udarac svim ljevičarskim ideolozima koji su na njemu izgradili karijere. Istorijsko kretanje je dokrajčilo sve njihove slabe nade u “revoluciju iz Trećeg svijeta”. “Antiimperijalistička” ideologija, koja je pokušala da premjesti koncept “klasne borbe” u globalni kontekst u kom bi zemlje Trećeg svijeta predstavljale “proleterijat”, pokazala se kao promašaj pošto se “socijalistički “ blok zemalja trećeg svijeta raspao na beskrajno mnogo lokalnih nacionalizama. Za razliku od njihovih imitatora sa Zapada, pravi maoisti iz Pekinga su bili dovoljno inteligentni da shvate ko su im prijatelji, a ko neprijatelji. Novostvoreno prijateljstvo između SAD i Kine, koje je postalo i vojna stvarnost tokom indijsko-pakistanskog rata, je možda poremetilo dobro pripremljene planove svih idiotskih ljevičarskih sektori, ali oni koji su aranžirali romansu znaju šta imaju zajedničko. Imperijalizam koji se nalazi u srcu robne proizvodnje nije podru-

je programe pacifikacije – ovdje su obnovitelji ostvarili boljševički san o idenju jedan korak ispred masa. Pobune omladine i manjina, koje su nekada obećavale, u mnogim situacijama su se pokazale kao prolazne; njihovi zahtjevi su bili lako integrisani u sistem. Kapitalizam je uspeo da zavadi ljevičare/ke svojom sposobnošću da reformiše društvo. Ali uprkos tim reformama, kapitalizam tek treba da pronađe rješenje za društvenu krizu koja je latentno prisutna, čak i u najrazvijenijim društvima. Iako revolucija uopšte nije neizbježna, jednako je tačno da radikalna aktivnost postoji na potencijalno međunarodnom nivou.

Dvije činjenice koje danas dominiraju istorijom, završetak hladnog rata i ponovno pojavljivanje proleterijata kao radikalne snage, samo potvrđuju kritiku modernog društva koju je Situacionistička Internacionala predstavila prije deset godina. Ali ovo potvrđivanje biće od čisto akademskog interesa ukoliko se situacionistička kritika ne sprovede u praksi, a niko se ne može prevariti u vezi prirode praktičnog zadatka koji ostaje da se ostvari. Bio bi isprazno pričati o bilo kakvoj sadašnjoj “međunarodnoj pobuni” ili radničkim savjetima u budućnosti, bez preciznog podvlačenja specifične prirode borbi koje se sada odvijaju. Još jedan maj '68 se neće prosto “desiti”, svaki praktičan napredak ka samoupravljanju se neće pojaviti sve dok kritika ne nastupi kao odlučujuća sila u istoriji. Oni koji govore o “jedinstvu teorije i prakse” bez pokušaja da izvrše trenutnu radikalnu praksu su samo posmatrači revolucije. Umjesto da usvoji misaoni stav, koji se sa distance divi prošlim teorijskim i praktičnim dostignućima, zadatak bilo koje revolucionarne organizacije je da ode izvan onoga što je već urađeno, detaljno izlažući teoriju i praksu koja je proporcionalna savremenim uslovima. Situacionističku revoluciju tek treba ostvariti; svijet je još uvijek teritorija kapitalizma – ostaje poenta da je potrebno da se to izmeni.

Na Internacionalu kapitalizma tek treba da se odgovori efikasnom Internacionalom revolucije. Ovo ne znači, međutim, da se stvaranje takve Internationale može zamisliti u čisto formalnom smislu; pošto se objektivni uslovi razlikuju od zemlje do zemlje, primje-

legate/kinje koji/e su koordinisali/e štrajkačke aktivnosti. Bilo je i borbi sa policijom, a kada su sindikalne vođe pokušale da preuzmu kontrolu nad štrajkom, radništvo je odbilo njihova naređenja, a u jednoj situaciji su i fizički napali vodećeg sindikalistu poslije sastanka za rešavanje pitanja štrajka. Radikalnih incidenata je bilo i u drugim zemljama: tokom nedavno održanog generalnog štrajka u Kvebeku, radništvo je preuzelo nekoliko radio stanica, a okupirani su i rudnici u Australiji. Ali u svakom od ovih slučajeva sindikati su zadržali kontrolu.

Borba protiv kapitalizma nije nužno ograničena na "napredni" sektor. Napredovanje birokratskog državnog kapitalizma u zemljama trećeg svijeta ne isključuje mogućnosti pojavljivanja prave revolucionarne aktivnosti u "nerazvijenim" zemljama; ono samo znači da niko ne može gajiti bilo kakve iluzije po pitanju tačne prirode revolucije koja se suprotstavlja svakom imperijalizmu i vladajućoj klasi. Iskustvo iz borbi za samoupravljanje u Alžiru, bez obzira koliko malo, već je stvorilo obrise moguće revolucije. Revolucija u zemljama Trećeg svijeta mora početi tamo gdje je ovaj borba stala, čuvajući se od pojavljivanja budućih Ben Bela i svjesno postavljajući (i praktično i teorijski) pitanja radničkih savjeta i samoupravljanja. Radikalnim pokretima koji su se u skorije vrijeme pojavili u zemljama Trećeg svijeta, dominirale su sve vrste mistifikacija. Preuzimanje velikih poseda od strane čileanskih seljaka/nki najvećim delom je bilo izvedeno pod vođstvom gevarističkog MIR, dok su se spontani ustanci u Kordobi, Argentina, 1969. – kada su se milicije i oružane okupacije pojavile tokom borbi – vratili kroz karikaturu 1971. kada su peronisti i razne gerilske grupe dominirale uličnim akcijama. Da bi se mogućnosti koje su ove pobune nosile u sebi i razvile, buduću pokreti u Latinskoj Americi i drugdje u Trećem svijetu moraju zauzeti mjesto iznad ruševina ovih davno diskreditovanih ideologija.

Uprkos situaciji u Italiji i drugdje, revolucionarne mogućnosti se nisu javile svuda. U mnogim područjima vlada apsolutna tišina; naprednije države blagostanja (Švedska, Holandija) su usavršile svo-

đe isključivo zapadnih sila; Rusija i Kina su se pokazale vještim u ovladavanju ovom tehnikom. Kapitalizam vlada svuda.

Različiti lokalni pseudo-socijalizmi u Kini, na Kubi, itd. koji su se nekad "suprotstavljali" kapitalizmu, nisu izbjegli sudbinu njihovog "boljševičkog" pretka. Ovi jedinstveni oblici državnog kapitalizma javili su se u zemljama koje nisu imale domaću buržoasku klasu koja bi bila sposobna da održava efikasnu društvenu hegemoniju, a birokratija je samo zauzela mjesto buržoazije utičući na tranziciju od feudalnih ka kapitalističkim načinima proizvodnje. Ova revolucija, koja je pokušavala da se izveze svuda po zemljama Trećeg svijeta, sada je pokazala svoju pravu prirodu. Kina sada zahtjeva puno partnerstvo u zajednici kapitalističkih nacija; Kuba je samo nemoćna kolonija Sovjetskog Saveza. Kastroizam, koji je nekada obučavao svoju gerilu za osvajanje Latinske Amerike, sada svoj zadatak smatra mnogo lakšim; pored samoprepoznavanja u Aljendevom Čileu, on otvoreno flertuje sa peruanskim vojnim režimom. Maoizam je, poslije brojnih pretrpljenih poraza u Africi, Indoneziji, i Indiji, napustio Narodni rat (Lin Piao) zbog Narodne diplomatije (Chou Enlai); njegovo poslednje preobraćenje na nove linije uključuje Grčku i Iran. Snaga birokratije stvara neobične partnere u krevetu.

Roba je zaista uspjela u rušenju kineskih zidova. Ali ova činjenica je samo vještačka manifestacija globalnog pregrupisanja moći koje se trenutno odvija. Pekinški i moskovski samiti, ako ništa drugo, makar su uspostavili nepohodnu formalnost. Različiti partneri su se prepoznali po onome što jesu, gospodari države i ekonomije koji imaju zajednički interes – očuvanje moći. Ovo prepoznavanje je samo preludij za stvaranje međunarodne kontra-revolucionarne alijanse koja se već osjetila na Cejlonu, u Poljskoj i Bangladešu, i za koju će se opet čuti, uvijek kada akcije svijetskog proleterijata ugroze njeno postojanje. Međutim, dirigovana akcija je moguća samo ukoliko su neutralisana tradicionalna područja konflikta; takvo smanjenje tenzije je počelo na Bliskom istoku i u Indokini. Staljinistička birokratija Sjevernog Vijetnama i hiper-nacionalne arapske

države našle su se izolovane čak i među svojim “socijalističkim” drugovima; kao i njihovi duplikati iz zapadnjačkog kampa (Južni Vijetnam, Izrael), ove zemlje su bile samo pioni međunarodne šahovske igre čiji igrači sjede u Vašingtonu, Pekingu i Moskvi. Dogovori do kojih tamo dođe okončaće vijetnamski rat i u najmanju ruku produžiti pat na Bliskom istoku. Nekada problematični elementi kao što je palestinska gerila, pokazali su se praktično bezopasnim u okvirima Bliskog istoka; palestinski pokret, koji nikada nije otišao dalje od militantnog primitivnog nacionalizma i koji teško da je predstavljao revolucionarnu alternativu institucionalizovanom nacionalizmu arapskih država, bio je sveden na stanje apsolutne impotencije (izražene terorizmom) nakon uništenja njegovih snaga u Jordanu 1970. Lekcije o nacionalizmu, kojima je zapad podučio sva druga područja svijeta, često su se vraćale u obliku ratova za “nacionalno oslobođenje”. Ali kako razvijenije zemlje budu ulazile u eru internacionalizma, ovi nacionalistički rituali drugih država biće nužno osujećeni.

Globalno ujedinjenje kapitalizma je, sa manje sjaja, nastavljeno širom svijeta. Nekadašnje formalne grupe moći se raspadaju: NATO i Varšavski pakt sada postoje samo u glavama dvije glavne sile koje su ih i stvorile. Evropske zemlje se mogu ponositi jer su se susrele sa “američkim izazovom” i pretvorile ga u izazov američkoj ekonomskoj nadmoći. Nezavisna grupisanja moći se javljaju u Evropi i Japanu, koji sa SAD mogu pregovarati na jednakim ekonomskim osnovama. Iako ne mogu da se slože oko tačnog metoda promjene valute, evropske zemlje su uspjele da tržiše zaista učine zajedničkim. Ali iako evropske zemlje proglašavaju “nezavisnost” od SAD, one se ponašaju kao njen zastupnik za inostrane poslove. Njemački kancelar, Vili Brant (Willy Brandt), je uspio da sruši zarđalu čeličnu zavjesu. Iza *ostpolitik* za koju je Brant nagrađen Nobelovom nagradom leži *realpolitik* robe. Eventualno rušenje Berlinskog zida će biti samo fizička dopuna uništenju trgovinskih barijera koje se trenutno događa. Brant ne preduzima ove korake da bi bio “državnik” – adut koji on drži je stabilnost njemačke marke. Novi

pojavi u mnogim fabrikama, bili su često infiltrirani i preuzimani od strane ovih manipulatora. Ali sama činjenica da su se sve snage italijanske države okupile da bi spriječile još jednu „vruću jesen“ pokazuje da je borba talijanskog proletarijata otišla dalje od stepena u kom se može lako raspršiti – da se nezaustavljivo nastavlja uprkos otvorenoj policijskoj represiji. Kada je proletarijat otkrio da pravi izvor revolucije leži samo u njima i njihovoj autonomnoj akciji, „odluke“ koje su se u početku pojavile da usmjeravaju njihovu borbu su izbrisane: osnovni zahtjev proletarijata nadmašuje posebne zahjeve.

Proletarijat se oglasio i drugdje, ali u manje konherentnom obliku nego u Italiji. Iza „religijskog“ građanskog rata u Sjevernoj Irskoj leži klasna borba koja je njegovo poreklo. Ali ovdje su ideolozi (IRA, Narodna demokratija) dugo radili na tome da obezbjede održanje lažnih podjela irskog proletarijata. Trenutna pitanja – diskriminacija po pitanju zapošljavanja i stanovanja – još uvijek igraju glavnu ulogu u određivanju smjera borbe, koja je ostala vezana za katoličke enklave i koja tek treba da se proširi na fabrike i druga područja proizvodnje. Dvije frakcije IRA-e, sa svojom arhaičnom nacionalističkom ideologijom, su pokušale da spektakularnim akcijama, kakve su bombaški napadi i terorizam, prenesu borbu u čisto vojni sukob. Trenutno, situacija u Irskoj ostaje krhka, a rast reakcionarnog protestantskog militarizma je ojačalo stranu IRA-e povećavajući mogućnost sektaških ratova. Prava dubina klasne borbe u Irskoj biće mjerena odgovorom irskog radništva na pokušaj miniranja njegovih akcija. Ali vidljivi klasni sukob u Velikoj Britaniji nije bio ograničen samo na Irsku. U „matičnoj“ zemlji Engleskoj, postojalo je nekoliko slučajeva okupacija fabrika u znak protesta protiv Hitovih (Heath) „suvišnih“ smanjenja; koliko god njihov slogan „pravo na rad“ mogao da bude nazadan, ove su akcije po sebi prilično radikalne i konkretno postavljaju pitanje preuzimanja sredstava za proizvodnju. Skorašnja nezvanična aktivnost britanskih lučkih radnika/ca pokazuje da je borba otišla dalje od sindikata; radništvo je organizovalo divlje štrajkove na nacionalnom nivou, birajući de-

žati; poziv na samoupravljanje koji je proizašao (često nesvjesno) iz okupacija bio je prihvaćen od strane mnogih sindikalnih vođa i korišten je kao oružje za povratak radništva na posao. Na neki način, majski pokret je stvorio osnovu za reformsku orgiju pomoću koje je kapitalizam mogao da se održava. Međutim, uprkos oporavku, stvarne implikacije ovog pokreta se ne mogu potisnuti, i one će nastaviti da se manifestuju u Francuskoj, kao i drugdje. Radikalna istorija, koju je stvorio proleterijat, već je poremetila miran san koji kapitalizam nameće širom svijeta.

Samo što je stari svet povratio ravnotežu, novi proleterski pokreti izbili su u duhu maja. Možda je najvažniji od njih nastao u Italiji, gdje su studenti/kinje i radništvo izašli/e na ulice, prkoseći i policiji i italijanskoj KP. Ono što je počelo kao niz štrajkova za veće plate uskoro se pretvorilo u pokret divljih štrajkova i borbu u fabrikama, što je sindikate ostavilo u pozadini. Iz ovih aktivnosti razvili su se novi oblici borbe – u fabrikama je dolazilo do spontanih prekida rada koji su obuhvatali čitave pogone, što je često dovodilo do uništavanja mašina i maltretiranja rukovodilaca. U gradu Battipaglia, koji se nalazi na jugu Italije, radništvo je preuzelo lokalnu administraciju i izabralo komitet delegata za gradske poslove. Ali „vruća jesen“ 1969. godine imala je izvor u specifičnom karakteru italijanske ekonomije, koja je zbog koncentrisanja u industrijskim područjima na sjeveru, prisilila mnoge radnike/ce sa nerazvijenog juga da traže zaposlenje u glavnim centrima kako što su Turin i Milano. Upravo su ti radnici i te radnice bili/e među najborbenijim u borbama za fabrike. Štaviše, italijanska vlada je bila tradicionalno nestabilna još od završetka Drugog svjetskog rata, sa stalno promjenljivim garniturama koalicija lijevog centra i desnog centra što je stvaralo veoma tečnu situaciju pogodnu za različite pokrete – uključujući neo-fašizam. Iako je radništvo prevazišlo sindikate, i dalje je ostalo ranjivo na ljevičarske grupe (Potere Operaio, Lotta Continua, Il Manifesto) koje su pripremale osnovu za novu birokratsku strukturu, dok su proglašavale svoju podršku najesktremnijim akcijama koje su poduzimali/e radnici/e: bazni komiteti, koji su se 1969. godine

ekonomski poredak u Evropi, koji je započeo EEC-om (Evropska ekonomska zajednica) sada se širi, omogućavajući svakoj zemlji kompenzaciju za njene ekonomske nedostatke; nacije koje su visoko industrijalizovane (kao npr. Zapadna Njemačka) privući će višak radne snage drugih zemalja da bi održale svoju poziciju i da bi se takmičile sa mnogo naprednijim silama. Maršalov plan je isplatio svoju dividendu u obliku *blitzkrieg*-a Folksvagen i Tojote.

Razvoj birokratske sfere u istočnoj Evropi pod hegemonijom Sovjetskog Saveza bio je sasvim drugačije prirode. Ekonomski razvoj je u pojedinim zemljama bio spriječen stalnim političkim krizama sa kojima su se vladajuće birokratije suočavale. Događaji iz 1968. (Čehoslovačka) i 1970. (Poljska) su preplašili birokrate iz sovjetskog bloka. Od ustanka u Češkoj, SSSR je bio prisiljen da garantuje određeni stepen parohijalne “autonomije” svojim zemljama-satelitima; ovim režimima se dozvoljavalo da eksperimentišu sopstvenim putevima ka socijalizmu, unutar nekih određenih granica. Tvrdokorna linija staljinista, kao npr. Mozar (Moczar) u Poljskoj ili Ulbricht (Ulbricht) u Istočnoj Njemačkoj, nestaje pod pojavom mnogo “fleksibilnijih” tehnokrata. U carstvu međunarodne politike, svojeglavac poput Čaušeskua može lako da se toleriše – rumunski premijer je, na kraju krajeva, pobedio sve druge pre dve godine time što je pozvao Niksona u diplomatsku posetu. Ali osnovni odnos ovih zemalja prema SSSR mora biti održan: čehoslovačka pobuna, naročito zbog toga što se odvijala u industrijski najrazvijenijoj istočnoevropskoj zemlji, predstavljala je ozbiljnu prijetnju ekonomskim interesima Sovjetskog Saveza, a Kremlj nije mogao dopustiti da se slična situacija opet dogodi. Ista razmatranja su na snazi u Poljskoj. Poljske birokrate su 1970. godine bile suočene sa avetima sopstvenog uništenja u Gdanjsku, kada se radništvo spontano pobunilo protiv vlasti partije; došlo je do rasprostranjenih pljački, a u Ščeci nu je glavni štab Komunističke partije bio demoliran. Radništvo je na tiranski “socijalizam” komunističke birokratije odgovorilo nastavkom štrajka uprkos represiji od strane države, a zapaljeno je i nekoliko tenkova koji su poslani da uguše ustanak. Opasnost od po-

navljanja ovih događaja navela je bivšeg rudara Gjereka (Gierek) da reformiše vladu od vrha do dna.

II

„Proletarijat može, dakle, postojati samo svjetsko-historijski, isto tako kao što i komunizam, njegova djelatnost, može postojati samo kao svjetsko-historijska egzistencija uopće; svjetsko-historijska egzistencija individua, znači takvu egzistenciju individua, koja je neposredno povezana sa svjetskom historijom.”

– Karl Marks: *Njemačka ideologija.*

Odgovor na istorijsku zagonetku, koji je u ekonomiji Marks otkrio nekada davno, sada se otvoreno otkriva. Ali u isto vrijeme sadašnji gospodari ekonomije – buržoazija i njen birokratski duplikat – žele da okončaju istoriju predstavljajući trenutno stanje stvari kao jedini mogući poredak. Međutim, uprkos njihovim šemama istorija je već eksplodirala na sceni: istorijske sile negacije kapitalizma najavile su se u Francuskoj tokom maja-juna 1968. godine. Majski revolt je nagovijestio ponovno fizičko pojavljivanje klasne borbe; mit o “imunosti” naprednog kapitalizma na revolucionarni razvoj je konačno bio razbijen. Pokret okupacija koji se proširio kroz zemlju nije bio ograničen na samo jedan sektor proizvodnje – profesionalni/e i kancelarijski/e radnici/e i studenti/kinje, kao i industrijski/e radnici/e, okupirali/e su vitalna područja društva. To što je takva kriza uopšte mogla da se desi, naterala je ideologe na potragu za raznim ubedljivim načinima koji bi mogli da je objasne – klasna borba je predstavljena pre svega kao studentski revolt koji je izmakao kontroli, ili kao opšti zahtev za dugo potrebnim reformama u prevaziđenom De Golovom sistemu. Poslije početne panike na strani vlasti uslijedile su kalkulacije o tome kako bi se mogli odr-